

הלכות חדש

אב תשס"ט

ז. מה דין חדש בחו"ל, בזה"ז, בשל נכרי? מה ההיתר בשכר (4 טעמים)?

תשובה: כתיב בתורה "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה" בגמ' ישנה מחלוקת בין ר"א לחכמים האם חדש נהג בחו"ל או לא. ר"א – נוהג. חכמים – אינו נוהג. ופסקו הראשונים הלכה כר"א שנוהג בין בארץ בין בחו"ל.

בזמן שבית המקדש היה קיים לאחר שהיו מקריבים ביום 16 את קרבן העומר הייתה תבואת החדש מותרת. אמנם משחרב המקדש עיצומו של יום מתירו. ולכן כל יום 16 יהיה אסור אך יום 17 כבר יהיה מותר. ובחו"ל שנוהגים 2 יו"ט גם יום 17 יהיה אסור.

רוב ככל הראשונים פסקו שחדש שייך גם אצל גוי והביאו ראיה לדבריהם מהירושלמי. אמנם הב"ח רצה להתיר חדש אצל גוי והביא ראיה לדבר משנכנסו ישראל לא"י אכלו מתבואת הגויים ולכן משמע שאין איסור חדש אך האחרונים דחו את דבריו ונוהג אף בשל גויים.

כתב הרא"ש לגבי חדש שהוא בספק שיש להתיר 1 בגלל ס"ס, ספק אם הוא משנה שעברה או גם אם הוא מהשנה אולי כבר השריש. וכן יש עוד צד להקל 2 אם שערי אותה מדינה פתוחים ואז מצוי שלא בא מתבואת חדש. הבעיה בשכר שישנה כמעט ודאות שזרע לאחר העומר, א"כ הוא לא הותר ואסור משום חדש. אלא שבאמת בעל נפש יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים שמוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים. וכ"פ ברמ"א. ה"ט"ז צירף לכאן לקולא 3 שמה שאמרנו שנוהג גם בחו"ל זה לא ודאי, ולכן כיוון 4 שיש כאן בחינת פיקוח נפש שאין להם דבר אחר לשתות יש להתיר להם. אמנם בארצות ששותים בהם יין יש להחמיר ולא להתיר להם שכר שבא מתבואת חדש.

ח. מה דין זרעים של חדש, שזרען בקנקן ולא השרישו בשעת העומר? מה דין הגידולים היוצאים מהם?

תשובה: בגמ' בבא מציעא נשאל מה הדין תבואה שזרעה ולא השרישה או שהשרישה לאחר העומר. ולפני העומר הבא נטע אותה בקרקע ולא הספיקה להשריש. האם נחשב כמונח בכלי ואז העומר מתירו או שמא בטל לקרקע ואין העומר מתירו כיוון שלא השריש. ולא איפשרו ונקטו הראשונים לחומרא. לכן לעניין השאלה נ"ל כיוון שהם בתוך כלי כביכול העומר אוטו' מתיר אותם למרות שלא השרישו. ולכן נ"ל שגם הפירות שלהם לא יהיה בהם איסור חדש.

-אם הזרעים כן הספיקו להשריש בכה"ג פשיטא שהעומר מתירו.

ניסן תשע"א.

א. מה דין עיסה שנילושה בשמרים של חדש?

תשובה: ה"ט"ז העלה זאת והורה לאסור את כל העיסה ואין לה תקנה. מ2 סיבות א. דהוי דבר המעמיד ודבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל (בבחינה המעמיד בקיבת נבילה) ב. הוי דבר שיש לו מתירין ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל (כיוון שהעומר קרב מאליו ואין הפסד בהקרבתו)

ב. מה דין תבואה שזרעה בא' ניסן. י' בניסן, יד' בניסן?

תשובה: במשנה בחלה הובא שאין העומר מתיר אלא חדש המושרש. אך אם לא הספיק להשריש בכה"ג אין העומר מתירו.

בגמ' בפסחים מובא ששיעור ההשרשה הוא ג' ימים ולכן אם זרע ביום ג' אפילו סמוך לחשכה נחשב להשרשה כיוון שיש את כל יום יד, טו. ומקצת טז ואמרין מקצת היום ככולו דמי. אמנם אם זרע ביום יד בכך נחלקו האם גם כאן אמרין מקצת היום ככולו או לא.

לדעת רב יוסי ורב שמעון שיעור ההשרשה הוא יד' יום היינו 2 שבתות. לכן

אם נזרה בא- נ"ל שודאי נחשבת להשרשה ולכן העומר מתירו. ב' בניסן. לדעה האומרת שבג' ימים ג"כ יתירו. אך ביד' נסתפקו בכך.

ג. איזה מצה אכלו בני ישראל בכניסתם לארץ?

תשובה: בגמ' בראש השנה נשאל מאיזה תבואה הקריבו בני ישראל בכניסתם לארץ? אומרת הגמ' אם נאמר שמשל הגויים הקריבו הרי נאמר "בקוצרכם" וזה לא הווי קציר שלכם..ומציעה הגמ' אולי לא אכלו באותה שנה...ושוללת זאת הגמ' כי נאמר שאכלו דווקא ממחרת הפסח.. ומעמידה הגמ' שמדובר שלא השליש אצל הגוי וגמר שילושו היה אצל ישראל וממנה הקריבו עומר. (מכאן דייק הב"ח שאין חדש נוהג בשל גויים, כי אם היה נוהג בשל גויים היאך הייתה הו"א לומר שאכלו לפני שהקריבו עומר? ומכך שהגמ' העמידה שיתכן שלא הקריבו עומר באותה שנה, משמע שבשל גוי אינו נוהג)

הלכות ערלה

אב תשס"ט

ט. מה הדין בעכו"ם וישראל שהיו שותפים בנטיעה?

תשובה: בגמ' בעבודה זרה מובא מקרה בישראל וגוי שהיו שותפים, גוי אכל שני ערלה וישראל אכל שני היתר והלכו לפני רבא והתיר להם. אמנם הרמב"ם הגביל את היתר זה שכל זה דווקא שהתנו תחילה שיעשו כן ולא לאחר שהחלו. ולאחר שעברו השנים אין להם להתחלק בפירות. אמנם הב"ח הבין שאסור להם לתחלק רק כשהתנו על כך בתחילה, אך אם לא התנו מותר להם להתחלק אמנם האחרונים דחו את דבריו. בשו"ע פסק כדברי הרמב"ם שמותר להם לחלק את השנים אך כל זה דווקא בתחילה.

עוד דין שהובא בראשונים שמותר לומר לגוי שהוא יעבוד את שדה הישראל וישראל יעבוד את שדהו. וכ"פ בשו"ע.

י. מה דין רבעי בחו"ל?

תשובה: נטע רבעי הם הפירות שגדלו בשנה הרביעית. פירות אלו הושוו למעשרות דכתיב בהו "קדש" "קדש". אמנם הרמב"ם הבין מכאן שכמו שתרומה אינה נוהגת בחו"ל כך רבעי אינו נוהג בחו"ל. אמנם יש מהראשונים שסברו שנטע רבעי נוהג בחו"ל דווקא בכלאי הכרם ולא בשאר אילנות. בשו"ע סתם לאסור נטע רבעי בחו"ל. והביא ב"א את המתירים לגמרי. וברמ"א הביא את החילוק בין כרם לשאר אילנות.

חשון תש"ע

א. כיצד מונים את שנות הערלה? מה הדין באילן שיש בו ספק אימתי ניטע?

תשובה: בגמ' ברי"ה מובא ששנות הערלה (נטיעה) נמנות ע"פ ראש השנה (היינו דווקא לפי שנים ולא לפי מספר ימים ולכן גם אם השנה נתעברה זה לא משנה למניין השנים) ולא מיום הנטיעה עצמו. אמנם בגמ' יש חלוקה מתי נטע את האילן- אם נטע את האילן 30 יום לפני ר"ה בכה"ג נחשב שהיה נטוע שם לשנה, אמנם כל זה דווקא שהיה מושרש שזה מחלוקת כמה זמן השרשה ונפסק שזה 2 שבתות – יד יום. נמצא שאם נטעו 44 יום לפני ר"ה עלתה לו לשנה. אמנם ההיתר אינו מגיע מיד בסוף השנה השלישית. אלא אסרו את כל הפרות שחנטו לפני טו' בשבט- מכיוון שהם יונקים מהמים של שנות ערלה. אמנם הר"ן רצה לומר שכל זה באילנו שהקלנו עליהם וספרנו להם שנה למרות שלא היו שנה ממש. אך אם היו נטוע 3 שנים ממש יהיה מותר מיד בתום 3 שנים. אך הרז"ה לא קיבל זאת כיוון שהטעם עומד במקומו..

בשו"ע פסק זאת לדינא והקל כר"ן שרק פירות שחסכו בהם החמירו להם...

נ"ל בדין זה שכיוון שערלה בא"י היא מדאורי, לכן אזלינן לחומרא. וכ"פ הגרע"י בירחון קול תורה בדין אם מספקת אם נטע 44 יום קודם ראש השנה או לא.

ב. מה דין ערלה שנתערבה?

תשובה: איתא במשנה הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתיים. וכן מצינו בתה"ד שניסה למצוא היתר בגפנים של ערלה בא"י, היאך ניתן להתירם? וכתב שיש לומר שהפירות בטלים אחד במאתיים...

ג. מה הדין ב 1-אילן שעקרתו רוח והוליכתו למקום אחר ועפר עמו? 2-אילן שנעקר רובו? 3-הרכיב ענף מלא בפירות ערלה, בתוך אילן זקן?

תשובה 1: דין זה נפסק במשנה בערלה. וכ"פ אותו הרשב"א שאם נשאר עליו עפר שהוא יכול לחיות ממנו הרי זה פטור מערלה. וכ"פ בשו"ע לדינא. אמנם באחרונים נחלקו לכמה זמן העפר למטה צריך להיות? יש שכתבו 3 שנים. יש שכתבו דווקא בא"י. אך בחו"ל די בכמה ימים.

2- במשנה בהלכות מעשר שני מובא שאם עקרו מהארץ חייב בערלה, נחלקו הרמב"ם והרא"ש הרמב"ם סובר שדווקא שנעקר לגמרי אז מתחייב בערלה. לעומתו הרא"ש אומר שעד טפח יש מראית העין שזו נטיעה ולכן מתחייב במעשר. אך מעל טפח לא מיחזי כנטיעה ולא מצריכים למנות

3- דין זה מובא בגמ' בנדרים בילדה שסיבכה בזקנה שגם אם הוסיפה מאתיים עדיין היא אסורה. לכן הפירות שיגדלו לא יתירו לעולם את הפירות של האיסור. אך נחלקו הראשונים מה דין הפירות שגדלו – הרא"ש סובר שהפירות עצמם יהיו מותרים. ואילו הר"ן סובר שלא יהיו מותרים כי אם היו מותרים הם היו מתירים את פירות האיסור. השו"ע פסק לדינא שהפירות יהיו אסורים, אך משמע מדבריו שהוא מתיר את הפירות עצמם. וכ"פ הש"ך. **המקרה ההפוך** הוא שלקח ענף מאילן זקן וחיבר אותו לאילן שבשנות ערלתו, אז הפירות יהיו מותרים באכילה עד שלא יהיה בהם 1 ממאתים כנגד הפירות החדשים. וכ"פ בשו"ע.

שוון תשע"א

ה. "ספק ערלה בא"י אסור, ובחוץ לארץ מותר". "כרם שהוא ספק ערלה בא"י – אסור. ובסוריא מותר ואצ"ל בחו"ל" מה החילוק?

תשובה: בא"י ראינו שערלה נוהגת מדאורייתא. אך בחו"ל היא הלכה. ובגמ' בקידושין נחלקו האם זו הלכה למשה מסיני או מעין הלכות מדינה? ופסקו כר' יוחנן שאסור הלכה למשה מסיני. אך מה יהיה הדין בספק של ערלה? לכן בא"י כיוון דהוי ספק דאורייתא הוי לחומרא ולכן אסור. אך בחו"ל כיוון שזה הל"מ מותר – והכוונה היא שההלכה למשה מסיני היא זו המתירה אותו.

בסוריה יש קדושה שנתקדשה בימי דוד המלך ויש לה קדושה מועטה. אך בספק מקילים ומתירים בה.

ניסן תשע"א

ד. כתוב דיני נטע רבעי, מה הדין בזה"ז?

תשובה: נטע רבעי אלו פירות השנה הרביעית. דינם כדין מעשר דכתיב בהו "קדש" "קדש" – ולכן אין לאכול מהם, וצריך לפדותם. ולאחר שפודה אותם יהיו מותר לו באכילה. אמנם בזה"ז כיוון שאין בית המקדש קיים ואין אפשרות לפדותם. בכה"ג מחלל אותם על מטבע – רוב הראשונים אמרו אפילו בשוה פרוטה. ואילו בה"ג סובר שזה בחו"ל, אבל בא"י צריך לפדותם כערכם. בשו"ע פסק שמחלל אותם על שוה פרוטה ויהיו מותרים.

ה. האם מותר למכור מראש לנכרי פירות שנות ערלה? האם מותר לעזור לו אח"כ בלקיטה?

תשובה: בב"י הביא שיש להתיר למכור לו פירות ערלה וטעם הדבר שאיסור הערלה הוא בדווקא על הפירות ולא על העץ ולכן יש להתיר למכור לו את העץ. כ"פ מרן בשו"ע. אמנם הט"ז תמה על דין זה. ובנקה"כ צידד בדעת מרן.

לענין עזרה – ראינו שאיסור הערלה הוא איסור מדאורייתא ושייך בו איסור הנאה. ולכן פסק ברמ"א שאין לעזור לגוי ללקוט את הערלה מכיוון שהגוי מחזיק לו על כך טובה.

ו. כתוב הלכה למעשה, מה דין היין שהוא מכרמי העובדי כוכבים?

תשובה: הובא בראשונים שבחו"ל בכרם גוי יש להתיר את היין ולא לחוש לערלה, מכיוון שיש כאן ספק אולי אינם ערלה. אך במקרה שישראל עובדים שם איך נתיר משום ספק? הרי הישראל שעובד שם יודע אם הם בערלתם אם לא? אלא יש לומר שמברך בחו"ל אינו נוהג. וכיוון שהיין הוא מכרמים שמברכים אותם יש להתיר. בתה"ד דן איך ניתן להקל ליושבי א"י בכרם של גוי הרי גם פירותיהם אסורים בערלה. ? וכתב לומר שיש כאן ביטול 200. ובכלל אין לחוש שישתמשו בפירות ערלה כיוון שאינם ראויים כ"כ לגפן. וכן חלק בשו"ע.

אב תשע"א

ד. "אסור ליטע פרי של ערלה" מה הדין אם נטע? מה הדין בייחור? נמק.

תשובה: במשנה בערלה נאמר שאסור ליטע פירות של ערלה וזאת מכיוון שפירות ערלה אסורים בהנאה. אמנם אם נטע אותה נאמר בברייתא שהיוצא מהם יהיה מותר (לאחר ג שנים) כי זה זה גורם. הינו גורם האיסור – הפרי משותף לגורם ההיתר – האדמה. וכ"פ בשו"ע.

לענין יחור יהיה מותר וזאת מכיוון שכל האיסור הוא דווקא על הפרי ולא על העץ.

הלכות כלאים

אב תשס"ט

יא. מה הדין במסכת גפנו על תבואת חברו, ומה הדין ברואה כלאיים בכרם חברו? א"אין אדם מקדש דבר שאינו שלו" הסבר והבא דוגמאות.

תשובה: מזה שנאמר "לא תזרע כרמך כלאים" מכאן למדו בספרי שדווקא בעל הכרם יכול לאסור את הכרם שלו. ולכן אם אדם סיכך גפנו על תבואת חברו – גפנו תיאסר אך תבואת חברו לא תאסר.

בתוספתא בכלאיים נאמר "בעה"ב שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ואסור לכל אדם. **אחר** שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ומותר לכל אדם" לכן לאותו אדם יהיה אסור אך לכו"ע יהיה מותר, עד שהבעלים יקיים אותם ואז יהיה אסור לכל אדם.

דוגמאות: 1. אם אדם סיכך גפנו על תבואת חברו, גפנו תאסר ותבואת חברו תהיה מותרת. 2. סיכך גפן חברו על תבואת חברו – לא נאסר. 3. סיכך גפן חברו על תבואתו, תבואתו נאסרת אך הגפן לא. וכן בשביעית אם סיכך גפן על תבואה לא נאסרת כיוון שבשביעית הווי הפקר.

יב. הגדר, מהו כרם קטן, ומהו ההבדל בינו לבין שורה של כרם.

תשובה: כרם קטן הוא 2 גפנים מול 2 גפנים וביניהם בקצה יש עוד אחד. דווקא כרם כזו נקראת כרם קטנה. ההבדל ביניהם לבין שורה – שמכרם קטן צריך להרחיק 4 אמות כדי הרחקה מכרם משא"כ בשורה ממנה צריך להרחקי רק 6 טפחים.

חשון תש"ע

ז. מה דין כלאי זרעים ב: 1-עציץ שאינו נקוב. 2-מחפה ברגלו. 3-אמירה לנכרי?

תשובה: איסור כלאי זרעים נלמד מן הפסוק "שדך לא תזרע כלאים" ואיסורו הוא לדעת רוב הפוסקים מן התורה חוץ מרש"י. ולכן העובר על איסור כלאים הרי הוא לוקה. איסור זה נוהג דווקא בא"י אך לא בחו"ל. 1- אך בעציץ שאינו נקוב אין איסור מן התורה ולכן אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות.

2-מחפה ברגלו ג"כ עובר על איסור תורה – צריך להוסיף שמלשון השו"ע משמע שדווקא אם זרע אותם כאחד. אך בערוך השולחן האריך להוכיח שאין הדבר מוכרח אף מדברי הרמב"ם וגם אם לא זרעם כאחד וקרב אותם יתר על המידה בצורה כזו שאין היכר- ג"כ עובר על איסור תורה.

3- בשו"ע פסק ע"פ הרמב"ם שאסור לישראל לזרוע כלאים לגוי. אך מותר לומר לגוי לזרוע לו כלאי זרעים. ה"ט? העלה עבור מי הוא זרע את הכלאים – אם נאמר שבשביל ישראל הוא עושה זאת הרי יש כאן מעין איסור אמירה לגוי. אלא אומר ה"ט? שמותר להגיד לגוי לזרוע בעבור עצמו. ומה החידוש בדבר? שהיינו רוצים לאסור לגוי לזרוע בא"י כלאים. קמ"ל שאם זה בעבור הגוי יהיה מותר לו אפילו בא"י.

ח. כיצד מיישבים את מנהג העולם שמקיימים אילנות שהרכיבם או שניטעו מזרע מורכב? א"אסור לקיים המורכב כלאיים" איך נוהגים היום? מה הטעם? ומה דין הפירות?

תשובה: יש שרצו להתיר מכיוון שלא עשה מעשה ממש. בגמ' בעבודה זרה ישנה מחלוקת בין ר"ע לחכמים בדין המקיים את הכלאיים האם לוקה או לא. ר"ע- לוקה ולחכמים- אינו לוקה. היינו ישנה מחלוקת לדעה האוסרת צריך לעקור את אילן זה ואין להשקותו וכו'. ולמתירים מותר לקיים אותו היינו ליתן לו לצמוח מעצמו אך לא להשקותו וכו'. ופסק הרמב"ם שאינו לוקה. לעומתו הרא"ש פסק כר"ע לוקה. אמנם הרא"ש במקום אחר כתב להתיר קיום כלאיים. ולכן נ"ל שבאמת מדינא אין איסור בקיום כלאים כדברי הרמב"ם. ומה שהרא"ש כתב לאסור זה קודם שנעשו לאילנות. אך אם נעשו לאילנות אין איסור לקיימם. לכן באופן זה ניתן ליישב את המנהג לקיים את האילנות. ומה שכתב בשו"ע אסור – היינו כוונתו כדברי הרא"ש, קודם שהגדילו באמת צריך לעקורם אך אם הגדילו כבר אין איסור בקיומם.

וכל זה דווקא באילן. אמנם **בזרעים** יש איסור. ומניין החלוקה? כלאי אילן למדנו מכלאי בהמה, וכמו שבכלאי בהמה אין איסור בקיומם, כך בכלאי אילן אין איסור בקיומם. אך בזרעים שיש איסור בקיומם ולכן אסור.

דין הפירות – כתבו בראשונים שלא מצאנו איסור הנאה אלא בכלאי הכרם. ולכן בכלאי אילן מותרים בהנאה ובאכילה וכו"פ בשו"ע.

- צריך להוסיף שאיסור כלאי אילן נוהג אף בחו"ל (בכרם ראינו שנוהג אף בחו"ל כיוון שיש איסור הנאה) ולמרות שאין איסור הנאה מהפירות, א"כ מדוע אסרו אף בחו"ל? וזה מדכתיב "את חוקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים" ולמדו מכאן שכלאי אילן נוהגים רק בהרכה כמו בבהמה. וכמו שבהמה נוהגת בין בארץ בין בחו"ל כך כלאי אילן נוהגים בין בארץ בין בחו"ל.

חשון תשע"א

ט. אין עודרין עם העכו"ם בכלאיים, אבל עוקרין עמו כדי למעט הטיפלה. נמק מה החידוש?

תשובה: החידוש הוא שלמדנו שאסור לקיים כלאיים ויותר מכך הרמב"ם והשו"ע פסקו שגם צריך לשרוף אותם. א"כ איך מתירים לישראל לעבוד עם גוי? הרי הוא כמקיים כלאיים. והחידוש הוא שבכ"ז התרנו לו ואולי אפילו בשכר, וזאת כדי שישראל יוכל לאבד אותם ולהשליכם. (אמנם התוס' רצו לומר שדווקא כלאי זרעים. אך מהרמב"ם והשו"ע משמע בהדיא שאף בכלאי הכרם!)

ניסן תשע"א

ז. האם מותר לזרוע מעל גבי שרשי אילנות? ומה הדין מן הצד? נמק.

תשובה: במשנה בכלאים נאמר "המבריק את הגפן בארץ אן אין עפר על גבה ג' טפחים לא יביא עליה זרעים... הבריכה בסלע אע"פ שאין עפר על גבה אלא ג' אצבעות מותר להביא זרע עליה"

אמנם הרא"ש הבין שכל האיסור הזה הוא דווקא בגפן, ששמה עליה בעוד שהיא תחת האדמה ולכן אסור לזרוע מעליה א"כ יש עפר ג' טפחים. אבל בשאר אילנות אין איסור כי אין שמם עליהם. אמנם התוס' אסרו אף בשאר אילנות משום מראית עין. אמנם להלכה בשו"ע פסק כרא"ש שדווקא בגפן אסור מעל א"כ יש ג' טפחים וכו' אך מן צד הגפן יהיה מותר (הש"ך כתב להחמיר אף בצידי הגפן כיוון ששורשיה מתפשטים וכו') ובשאר האילנות פסק בשו"ע שמותר מעל.

ח. מה הדין הירקות שזרעם בצד הגפנים? מה דין עצי הגפן? ומה הדין בחו"ל?

תשובה: בתורה נאמר "לא תזרע כרמך כלאים" ייחודו של כלאי הכרם שנאסר אף בהנאה ועקב חומרא זו נוהג אף בחו"ל.

לכן מדינא אם נטע בצד הגפנים אינו לוקה, כיוון שאינו לוקה עד שיזרע 2 זרעים במפולת יד (כר' יאשיה בגמ') אך בכ"ז הירקות והעצים נאסרים בהנאה שנאמר "פן תקדש". וע"פ הרמב"ם והשו"ע צריך לשרפם ולאבדם (וכתב בערוך השולחן שאמרו כן כדי להרחיק אדם מן העבירה) אמנם בחו"ל פסק הרמב"ם שכל שיעורי ההרחקה שנוהגים בארץ אינם נוהגים שם- ולכן מותר לכתחילה לזרוע בצידם. אמנם אין לאכול מהם וכו"פ בשו"ע. הרמ"א הביא את דעת החולקים שכיוון שהותר לזרוע בצד הגפנים בחו"ל גם יהיה מותר לאכלם. {בשאלה זו ניתן להוסיף את הצד שאיסור הכלאיים מחל דווקא שמתחיל להשריש, בתבואה כשיביא שליש ובגפן שיהיה כפול הלבן...}

ט. מה הדין בזרע ירק, וכשצמח- ראה כלאיים בשדה?

תשובה: כלאי זרעים עיקר האיסור בהם הוא עצם הזריעה וקיומם. אך מותר לאכול מפירות אלו. ע"פ המשנה בכלאים- לכן אם אדם זרע ומצא כלאים, כיוון שלא הייתה כוונתו בכך התבואה לא נאסרה (אם היה זרע זאת בכוונה הכל היה נאסר ואפילו 1 ב1000 לא בטיל) אך אצלנו שיעור הביטול הוא 1 ל24. לכן אם אין 1 ל24 צריך למעט או לרבות וכל זה רק משום מ"ע. אך אם יש 1 ל24 אינו צריך לרבות... במה דברים אמורים דווקא במקום שיש חשד למ"ע שיאמרו שנתכוון לזרוע כלאים. אך אם לא נתכוון בכה"ג אין איסור ולא צריך לרבות ולא להמעט וכ"פ בשו"ע.

אב תשע"א

יב. מה דין אתרוג המורכב?

תשובה: לא ראיתי התייחסות ישירה לכך אמנם מצינו בכלאי אילן שאסור לקיימם אך בכ"ז פירותיהם אינם נאסרו בהנאה (בשונה מכלאי הכרם) אך בכ"ז בלבוש הובא שאתרוג המורכב הינו פסול מכיוון שנעשתה בוא עבירה של כלאים.

הלכות חלה

אב תשס"ט

ד. האם אפשר להפריש חלה ללא רשום הבעלים? פרט!

תשובה: במשנה בתרומות נאמר שהתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה. אך פסקו הראשונים שאם נתן רשות בעוד החלה קמח מותר. **בתה"ד** כתב שעיסה שהולכת להחמיץ ואם לא יאפו אותה היא תתקלקל אז יהיה מותר למשרתת להפריש ואין לומר שמא תקפיד. בשו"ע פסק שאין להפריש ללא רשות. והרמ"א התיר לכל אדם להפריש אם העיסה תתקלקל. ולמשרתת להפריש בכל גוונא. הב"ח השיג על הרמ"א שכל ההיתר במשרתת הוא דווקא שמתקלקל. והט"ז רצה לחלק –שבע"ש יהיה אסור סתם למשרתת כיוון שנשים מקפידות על כך. אבל באמצע שבוע יהיה מותר לה.

ה. מה דין חלה בעיסה שנילושה במי פירות?

תשובה: במשנה בחלה נאמר עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה. אמנם הרא"ש הסתפק בדין זה מחמת הירושלמי בו משמע שאין חיוב לחלה בעיסה שנילושה במי פירות אמנם הרמב"ם והרשב"א הורו הלכה כמשנה בחלה ולכן חייב בחלה. וכ"פ בשו"ע. והביאו האחרונים שבגלל דברי הרא"ש יש לערב מים.

- "יש ליזהר מללוש במי פירות...אא"כ יערב עמהם א' מז' משקין"הסבר

תשובה: עוד דין מקביל הובא בראשונים שבימנו אם לשין חלה ב7 משקים שאינם מקבלים טומאה יש בעיה, מחד אינם נטמאים אז איך נשרוף אותה? מצד שני איננו טהורים אז איך נאכל ממנה לכן יש לערב בה משקה שמקבל טומאה(ולערבו בשעת לישה!) ובכך נוכל לאכול ממנה.

ו. נחתום או בעה"ב שעסה עיסה ע"מ לחלקה, האם חייב בחלה?

תשובה: במשנה בחלה מובא שנחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה. בירושלמי חלקו בין נחתום לבעה"ב שנחתום צריך להפריש מכיוון שאין הדבר תלוי בדעתו ויכול להיות שלא יקנו ממנו וישאר אצלו ונמצא מתחייב. משא"כ בבעל הבית שאם עשה שאור לחלק אינו מפריש חלה. כיוון שהוא מחלק אותה.

חשוון תש"ע

ט.מתי חל חיוב חלה בעיסה? בבבילה עבה, בבבילה רכה, מעשה תנור, מעשה אילפס? מה הדין בנתכוון לאפות חלק מהעיסה? פרט והבא דוגמאות.

תשובה: חיוב החלה מתחיל בעיסה רק שתתגלגל בחיטים ותטמטם בשיעורים. היינו כאשר 5 רבעים קמח התערב במים חייב בחלה. ובימנו כתבו שטוב לחכות עד שיתערב הכל – ואין צורך בימנו למהר להפריש כפעם כיוון שפעם היו חוששים לטמא את החלה משא"כ בימנו.

בבבילה רכה אם מבשל או מטגן אותה פטורה מחלה. ואם אופה אותה ג"כ חייב בחלה. אמנם נחלקו ר"ל ור"י בדין הדביק ולבסוף הרתיח האם נחשב כתנור או לא. ופסקו שנחשוב לה כאפיה ומתחייבת.

בבבילה עבה נחלקו ר"ת ור"ש. ר"ת אומר כיוון שהבבילה היא עבה אוטוי חל עליה חיוב חלה ולא משנה מה יעשה איתה. לעומתו ר"ש סובר שתלוי בדעת הבעלים. ואם דעתו לבשלה או לטגנה הרי היא פטורה.

אם נתכוון לאפות חלק מהעיסה ואת שאר העיסה הוא מבשל נפסק בירושלמי שחייב להפריש חלה כי חוששים שמא ימלך ויבוא לאפות הכל ולכן יפריש חלה. וכ"פ בשו"ע. הב"ח אומר שאפילו אם רק היה בדעתו לעשות כן הוא מתחייב אפילו אם לא אפאה בפועל. אמנם הט"ז דחה את דבריו ורק לאחר שאפה שאר העיסה מתחייבת.

חשון תשע"א

י. מה דין צירוף בכלי? בצורת הצירוף, במין הראוי להצטרף, בבעלות על העיסה?

תשובה: בגמ' נחלקו מה מצרף? רבי אליעזר הסל מצרפן לחלה. רבי יהושע אומר התנור מצרפן לחלה. נחלקו הראשונים בדין זה. והרשב"א הכריע שבא"י גם תנור וגם סל מצרף וגם תנור. ובחו"ל רק סל.

צורת הצירוף – במשנה בחלה הובא אם נתן לסל הסל מצרפן-צריך שהחלות יהיו בתוך הסל. נחלקו בראשונים האם מותר שרק חלק יהיה מחוץ לסל, או שמא גם כיכר שלמה תהיה מחוץ לסל ובכ"ז תצטרף. בשו"ע פסק שהכלי מצרף אותם.

במין הצירוף – במשנה בחלה נאמר ש5 מיני דגן מצטרפים זה עם זה ודווקא עם ערב אותם בעודם קמח. אך אם עשה מכל אחד עיסה הם מצטרפים על הדרך הבאה: החיטים עם אף אחד חוץ מהכוסמין, הכוסמין עם כולם. השעורים עם כולם חוץ מהחיטים וכו'.

בבעלות על העיסה-במשנה בחלה מובא ב' נשים שעשו ב' קבים ונשכו זה בזה אפילו הם ממין אחד-פטורים. וסיבת הדבר שסתם נשים מקפידות זו על זו ולכן פטורות. וכ"פ בשו"ע לדינא. אמנם אם אינן מקפידות הרי אלו מצטרפות.

ניסן תשע"א

י. מה הדין בעירב קמח של שני מיני תבואה, בעירב עיסות?

תשובה: ראשית חיוב החלה חל רק 5 מיני דגן. את זה למדו מהמילה "והיה באכלכם מלחם הארץ" ו"לחם" שנאמר במצה. במשנה בחלה נאמר ש5 מינים אלו מצטרפים והעמידו בירושלמי דווקא שערבם קמח ושהיה כלול. אבל אם ערב אותם שהם עיסות לא כולם מצטרפים אלא בסדר מסוים החיטים רק עם הכוסמין. הכוסמין עם כולם. והשעורים חוץ מהחיטים וכו' וכ"פ בשו"ע.

הט"ז רצה לומר שאם לקח עיסות אפילו שאינן מצטרפות ולש אותם היטב עד שקיבל עיסה אחת בכה"ג נראה שכן מצטרפות.

יא. מה הדין בנתן שאור מעיסה שלא הורמה חלתה, לעיסה שהורמה חלתה והכל ממין אחד?

תשובה: דין זה הובא במשנה בחלה. ונפסק במשנה ובשו"ע שבכה"ג אם יש לו עיסה אחרת יפריש ממנה כשיעור 1 ל48 מהשאור. אך אם אין לו מפריש אחד מ48 מהעיסה. (ערוך השולחן הביא שהוא הדין אם נפלה עיסה שלא הופרש ממנה לעיסה שהופרש ממנה)

יב. כתוב דיני צירוף של עיסות לשיעור חלה?

תשובה: בקיצור- אם זה קמח 5 המינים מצטרפים. עם זה כבר עיסה מצטרף בסדר מסוים (הט"ז הקל עם לש היטב) דווקא אם זה של בן אדם אחד ולא של 2 אנשים. ואם אינם מקפידים זה על זה מותר. בתוך כלי הכלי מצרפם, וכן שישוכו זה בזה.

אב תשע"א

טז. הסבר: 1. עיסות שנשכו. 2. סל מצרפן 3. בלילתו עבה 4. סופגנין. 5. ביאת כולכם

תשובה: 1. עיסות שאין בכל אחת מהן שיעור חלה, והן מאותו מין והן נוגעות זו בזו בעניין שאם יפרדו יתלשו כל אחת מחבירתה מעט- הרי אלו מצטרפות לחיוב חלה.

2. צירוף סל-בגמ' נחלקו מה מצרף? רבי אליעזר הסל מצרפן לחלה. רבי יהושע אומר התנור מצרפן לחלה. נחלקו הראשונים בדין זה. והרשב"א הכריע שבא"י גם תנור וגם סל מצרף וגם תנור. ובחו"ל רק סל.

3. בלילתו עבה- נחלקו ר"ת ור"ש בדבר שבלילתו עבה האם אוטו' חייב בחלה או דווקא אם היה בדעתו לאפותו. בשו"ע פסק דווקא אם היה בדעתו לאפותו.

4. סופגנין- חיוב החלה לא חל אלא בלחם, ולכן סופגנין שאינם בכלל לחם אין להם חיוב חלה.

5. ביאת כולכם- חיוב חלה מדאורי' הוא בארץ ישראל. ומתי כל זה? אומר הרמב"ם דווקא בזמן שכל ישראל עליה. ולכן בימנו ואף בימי עזרא כל חיוב החלה בא"י הוא מדרבנן.

יז. מה דין חלה שישראל ועכו"ם שותפים בה? וכיצד מפרישים?

תשובה: ראשית יש לזכור שעיסת גוי פטורה מחלה. במשנה בחלה מובא שישראל וגוי שיש להם שותפות על פת אם אין בחלק של ישראל שיעור חיוב לחלה, חלה זו פטורה מחלה, ואם יש לישראל שיעור חלה העיסה חייבת בחלה. ובשו"ע פסק שיכול להפריש מהחלה עצמה כיוון שחלה שיעורה מהתורה בכל שהוא וחייב להיות שיש שם מעיסתו של ישראל. אמנם יש החולקים וחייב להפריש מעיסה חיצונית כל זה בשותפות. אך בחלה ארנונית. בכה"ג גם אם אין לישראל שיעור חלה חייב להפריש כיוון שיכול להיות שהחלה תישאר אצלו ולכן יפריש בכ"ג.

חשוון תשע"ב.

ט. איזה עיסה חייבת בחלה? מה הדין בבלילה רכה? בבלילה עבה? באפאה או בישלה?

תשובה: אין חיוב החלה חל אלא בלחם דכתיב ב"אכלכם מלחם הארץ". ולכן זה תלוי גם בסוג החלה, גם בצורה אם שם פת עליה, וכן בדרך הכנתה.... בבלילה רכה אם מטגנה או מבשלה פשוט שפטור. אם אופה אותה חייב בחלה. ונחלקו ר"ל ור"י בדין אם הניח חלה על מחבת ואז הרתיחו ורוב ככל הפוסקים פסקו שחשוב לאפיה ולכן חייב וכ"פ בשו"ע.

בבלילה עבה סובר ר"ת שכיוון שהיא עבה היא אוטו' מתחייבת בחלה. לעומתו ר"ש סובר שהכל תלוי בדעת הבעלים. וכ"פ מרן בשו"ע.

אב תשע"ב

ז. מה לדעתך הדין ב"קוגל" איטריות?

תשובה: במשנה בחלה ישנו דין בין ב"ה לב"ש בעניין החליטה והמעיסה. ומאן דמחייב בהא מחייב בהא ומאן דפטר בהא פטר בהא. ופסקו הרא"ש והרמב"ם לחייב מכיוון שבסופו של דבר הוא אופה אותה. **לכן נ"ל** בדין הקוגל שמבשלו ולאחר מכן אופה אותו שמתחייב בחלה, וכ"פ להלכה. אמנם יש אחרונים שפסקו להפריש ללא ברכה.

הלכות תרו"מ

אב תשס"ט

א. מה דין שומע ואינו מדבר, מדבר ואינו שומע, ערום שכור וסומא לגבי הפרשת תרו"מ? מה הדין לגבי הפרשת חלה? נמק!

תשובה: במשנה בתרומות נאמר ששומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע אין להם להפריש כיוון שאינם יכולים לשמוע \ להגיד את הברכה, ערום כיוון שאינו יכול לברך. שכור וסומא כיוון שאינם יכולים לכוון להפריש מן היפה. בכל אלו אם תרם תרומתו תרומה. אמנם בזה"ז כיוון שהתרומה אזלא לאיבוד יש להתיר לכתחילה אף לשכור ולסומא. בדיני חלה ערום אינו יכול להפריש מכיוון שאינו יכול לברך. אבל שיכור וסומא גם לכתחילה יכול לתרום כיוון שבחלה אין הפרש לכוון בין חלה יפה לגרועה...

ב. ציין שלוש נפקותות היוצאות מכך שתרומה בזה"ז אזלא לאיבוד.

תשובה: 1. תרומה גדולה מן התורה יוצא ידי חובתו בכל שיעור, אלא שחכמים נתנו לכך שיעור עין יפה אחד ל40. עין בינונית אחד ל50 עין רעה אחד ל60. ובכ"ז פסק בשו"ע שבזה"ז כיוון שאזלא בכל שהוא יוצא בכל שהוא.

2. בגמ' בבבא קמא מובא שהרואה כד יין ושמן נשברים אינו יכול להפריש אותם כנגד הפירות שבביתו ואם תרם אין תרומתו תרומה. ופסק בשו"ע שבזמן הזה דאלא לאיבוד יש להתיר ותרומתו תרומה.

3. ראינו ששכור וסומא אינם יכולים להפריש כיוון שאינם יכולים לכוון להפריש את היפה בהם. בדיעבד ראינו שתרומתו תרומה. אמנם פסק בשו"ע שבזה"ז כיוון שלשריפה הולכת מותר להם אף לכתחילה.

ג. מה הדין בתרם: 1. תלוש על המחובר. 2. לח על יבש. 3. משנה על שנה. 4. דמאי על וודאי. 5. וודאי על דמאי.

תשובה: 1. במשנה בתרומות מובא שאין לתרום מהתלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה וטעם הדבר דכתיב והרמותם ממנו – ואם הוא תלוש אינו בכלל הרמה.

2. בתוספתא וכן פסק ברמב"ם שאין לתרום מהלח על היבש... ואם תרם תרומתו תרומה.

3. אין מפרישין משנה על שנה דכתיב "היוצא השדה שנה שנה"

4. במשנה בדמאי אין מפרישין מדמאי על דמאי או על ודאי, ואם תרם תרומתו תרומה. ויחזור ויתרום מכל אחד.

5. במשנה בדמאי מובא שוודאי על דמאי תרומתו תרומה ולא יאכל עד שיפריש שאר תרומות ומעשרות.

חשוון תש"ע

ד. האם אפשר להפריש תרומות ומעשרות מבקבוק יין סגור? פרט ונמק!

תשובה: תרומה גדולה – אין מפרישין תרומה גדולה אלא מן המוקף שנאמר "והרמותם ממנו" – מן המוקף לו. ולכן לעניין תרומה גדולה נפסק במשנה במעשר שני וכ"פ בשו"ע שאם סתם את החבית לא נחשב כמוקף ולכן צריך להפריש מכל אחת ואחת. לכן לעניין תרומה לא ניתן להפריש מבקבוק יין סגור. מעשר – בירושלמי מובא שמעשר מותר להפריש אף שלא מן המוקף. ולכן לעניין מעשר נראה שיהיה מותר להפריש אף מבקבוק סגור.

ה. לגבי מה נאמרו המושגים הבאים : 1-פרוטה חמורה. 2-בעלי כיסין 3-חזקה שליח עושה שליחותו. פרט.

תשובה: 1. פרוטה חמורה : אדם הפודה את המעשר על פרוטה צריך שלפחות יהיה פרוטה בתרומה שהוא פודה. הבעיה נוצרת בגינות פרטיות בהם מפרישים פחות משווה פרוטה ואז ישנה מחלוקת האם בכלל ניתן להפריש על המטבע אם לאו.

2. בעלי כיסין - במשנה בתרומות מובא שתרומתו של גוי לשיטת חכמים גזרו והיא תרומה. ומדוע? זאת משום בעלי כיסין – היינו אנשים עשירים שיקנו את פירותיהם לגוי ויסמכו על כך שאין צורך בעישור. לכן גזרו על המעשר.

3. חזקה שליח עושה שליחותו-בגמ' ישנה מחלוקת האם אומרים ששליח עושה שליחותו אף באיסורין. בשו"ע פסק שאם אמר לשליח צא ותרם, והלך השליח לתרום ואינו יודע אם תרם ובא ומצא כרי תרום אין חזקתו תרום חוששין שמא אחר תרם בלא רשות. אמנם הרמ"א הביא י"א שחזקתו תרום כיוון שחזקה שליח עושה שליחותו אף באיסורי דאורייתא.

ו. מה הדין בתורם : 2- זיתים על שמן. 3. יין על ענבים 4. פת על חיטים 5. יין על חומץ. 6. תורם חבית חומץ על חומץ ונמצא יין?

תשובה: דינים אלו מובאים במשנה בתרומות. ראשית יש לזכור שאין תורמין אלא ממין על מין. 2. זיתים על שמן – אין תרומתו תרומה – וזו גזירת חכמים שמא ימצא שהוא מטריח את הכהן. 3. יין על ענבים - תרומתו תרומה כיוון שהיין משובח יותר מהענבים ואין חשש שיבוא להטריחו. ב2 ובענבים על יין מחמת הגזירה שמא יטריח את הכהן אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה.

4. פת על חיטים-אין להפריש כיוון שהחיטים משובחות מכיוון שמחזיקות ליותר זמן, וכן מחיטים יכול להכין פת, אך מפת לא יכול להכין חיטים. ואם תרם תרומתו תרומה.

5. יין על חומץ-מותר תרומתו תרומה כיוון שהיין הוא משובח יותר. והם מאותו מין.

6. חבית חומץ על חומץ ונמצא יין- במשנה בתרומות מובא שאם תרם חבית יין על יין ונמצא חומץ- אם לפני שתרום היה חומץ אין תרומתו תרומה דהוי תרומה בטעות. אך הש"ך הביא שאם תרם מחבית חומץ על חומץ ונמצא יין יהיה מותר! ולמרות שזו טעות כיוון שהטעות לשבח תרומתו תרומה.

חשון תשע"א

א. מה הדין בתרו"מ בפירות שכהן או לוי קנו מישראל, או מכרו לישראל?

תשובה: דין זה מובא בירושלמי ופסקו הרמב"ם וכן נפסק בשו"ע. אם קנו הכהן או הלוי הפירות מישראל אחרי שנגמרה מלאכתם בכה"ג מוציאים את התרומות ומעשרות מהם ונותנים זאת לכהן או לוי אחר. וטעם הדבר הוא משום קנס, כדי שלא יקפצו תמיד ויקחו את הפירות ובכך יפקיעו את התרומות משאר אחיהם הכנים.... אך אם לקחו לפני שנגמרה מלאכתם כיוון שלא נתחייבו עדיין במעשר אין מוציאים אותם מידם.

הובא בתוספתא שאם כהן או לוי שמכרו פירות לישראל אם מכרו לפני שנגמר מלאכתן בכה"ג התרומות והמעשרות שייכות להם. כי עדיין לא היה חיוב על תרומות ומעשרות וכביכול לא מכרו את הזכות שלהם במעשרות ולכן צריך להביא להם. אבל אם נגמרה מלאכתם ואז מכר אותם לישראל – בכה"ג אין לו זכות במעשרות וישראל יתן אותם לאיזה כהן שירצה מכיוון שהם מכרו את הזכות במעשרות.

ב. מה דין תרומה גדולה? מעשר ראשון? מעשר עני? מה הדין בזה"ז? מה הדין בדמאי? מה נוסח תרו"מ בזה"ז? הסבר!

תשובה: תרומה גדולה-מדינת תרומה גדולה יוצאה בכל שהוא. אך חכמים נתנו בזה שיעורים. עין יפה- 1 ל 40. עין בינונית- 1 ל 50. עין רעה 1 ל 60. אך בזה"ז כיוון דאזלה לשריפה סגי ליה בכל שהוא.

מעשר ראשון- עשירית מן התבואה נותנים אותה ללוי. אמנם קנסו את הלויים בכך שלא עלו עם עזרא. ויש מחלוקת האם זה דווקא ללויים של אותו דור, או ללויים לדורות. בשו"ע פסק דווקא לוי. וכן צריך שתבואה זו תהיה דווקא מהיפה.

מעשר עני- עוד עשירית שצריך לתת תלויה בשנים. בשנה הראשונה והשנייה רביעית וחמישית לשמיטה מפרישים מעשר שני. מעשר זה נאכל בקדושה וכו'... אך בשנה השלישית והשישית זה שנת מעשר עני, ומפריש ממנו לעני. ומעשר זה צריך להפרישו מן היפה.

דמאי- מלשון דא מאי, זו תבואה המגיעה ואיננו יודעים האם הופרש ממנה תרומות ומעשרות אם לאו? וחייב המעשרות בהם הוא מדרבנן.

ג. איך ומתי מקיימים מצוות ביעור וידידי מעשרות? האם נוהג בזה"ז? מה הדין בנשתיירו לו פירות שלא תיקנם? ומה הדין בפירות שלא הגיעו לעונת מעשרות, או שהם רחוקים ממנו?

תשובה: כל זה ע"פ המשנה במעשר שני וכפסק הרמב"ם

את ביעור המעשרות מקיימים בערב יו"ט האחרון של פסח. היינו המעשרות שנצטברו אצלו צריך לשרפם ולבערם בביתו "ביערת הקודש מן הבית" בימנו זה הזמן בו מבערים את הפרוטות שחיללו עליהם וכו'. את וידידי המעשר אומרים במנחה של שביעי של פסח, בשנה הרביעית ובשנה השביעית. וכל היום כשר לוידידי זה. מצווה מן המובחר שיתוודה לבד, ואם רצו הציבור יחדיו- רשאים. וידידי המעשרות פסק הרמב"ם שעושים אותו בזמן בית המקדש וגם לאחר חורבנו. וכ"פ בשו"ע. אמנם הראב"ד הבין מפשט הפסוקים שדווקא בזמן המקדש. אם נשתיירו לו פירות נפסק שאין לו לערוך את הוידידי כיוון שלא ביער את הכל.

פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות אינם מעכבות אותו מלהתוודות וכן אינו חייב לבער כיוון שלא הגיע זמנם. ואם פירותיו היו רחוקים ממנו. הרי הוא קורא שם למתנות ומזכה אותם ע"ג קרקע וכדומה. וכך יוכל להתוודות יום למחרת

ד. יין וחומץ מין אחד הוא- למאי נפ"מ? לכתחילה או בדיעבד? נמק!

תשובה: הנפ"מ העיקרית היא לעניין הפרשה אם יכול לתרום מאחד על השני. ומובא במשנה בתרומה שדווקא ממין ממנו תורם. יכול אדם לתרום מהיין על החמץ שהרי תורם מהיפה על המכוער. אך לתרום מהחומץ על היין פסק בשו"ע שלא יעשה כן, אך בדיעבד נראה שתרומתו תרומה כיוון שבימנו תרומה אזלא לאיבוד.

• התורם חבית של יין על היין ונמצא חומץ, מה הדין? מה החילוק מהדין הקודם?

תשובה: במשנה בתרומה נאמר כן וצריך לחלק, אם כאשר תרם כבר היין החמץ- בכה"ג אין תרומתו תרומה. אך אם לאחר שתורם אז נהפך לחומץ בכה"ג תרומתו תרומה. וכ"פ בשו"ע. ומה החילוק? בדין הקודם אם תרם תרומתו תרומה, כי אין מפרישין מהרע על היפה אבל בדיעבד בימנו יהיה מותר. אך בנד"ד אם תרם וזה כבר היה חומץ! בכה"ג התרומה כלל לא חלה, כי זו תרומה בטעות ולכן צריך להפריש שנית.

אב תשע"א

ז. בא' בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואה קטניות וירקות, ובטו' בשבט הוא ר"ה למעשר האילנות. הסבר.

תשובה: דברים אלו נאמרו במשנה בר"ה וכדברי ב"ה. כידוע לנו יש הבדל בין שנות המעשר, השנה הראשונה, שניה, רביעית, חמישית לשמיטה הן שנות מעשר שני. והשנה השלישית והשישית הן

שנות מעשר עני. לפי מה קובעים את שנים אלו? תלוי. לתבואה, קטנית וירקות אנחנו מונים שנים לפי ר"ה. ולאלנות אנחנו מונים שנים לפי טו' בשבט.

ח.אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו שיתלשו- ונתלשו דבריו קיימין. אימתי הסבר ונמק.

תשובה: במשנה בתרומות מובא שאין לתרום מהתלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה וטעם הדבר דכתיב והרמותם ממנו – ואם הוא תלוש אינו בכלל הרמה. ולכן אין לתרום מתלוש על המחובר. אמנם בגמ' בקידושין מובא שאם התנה ואמר מראש שהתרומה תחול משעה שיתלוש הרי זו תרומה. אך כל זה אם שניהם הביאו שליש.

ט.הסבר: 1. שנגמרה מלאכתו 2. דמאי 3. ספק טבל 4. מן המוקף. 5. קובע למעשרות. 6. מערים על תבואתו

תשובה: 1. שנגמרה מלאכתו- מרגע שיש גמר מלאכה בפרי או בתבואה חייב לעשר אותה ואסור לו לאכול ממנה אפילו עראי, ויש כל מיני "גמר מלאכה" לדוגמ' יין רק משתינו לתוך החבית ויסנן אותו.

2. דמאי- דא מאי –רוב עמי הארצות מעשרים הם, וגזרו על תבואת דמאי לעשר אותה שנית וזו גזירה דרבנן.

3. ספק טבל- טבל זו תבואה שודאי לא הפרישו ממנה וספק אם הפרישו ממנה זה ספק דאורי'. נמצא שדמאי קל יותר – ולכן מאכילים את העני מהדמאי.

4. מן המוקף- תרומה חייבים להפריש מן המוקף היינו שיהיו באותו בית, או חביות שיהיו פתוחות שנאמר "והרמותם" – מן המוקף לו. אך מעשר אפשר לתרום אף שלא מן המוקף

5. קובע למעשרות- היינו ישנם 6 דברים שיכולים לקבוע למעשר – כגון החצר, אש, שבת. היינו ברגע שפרי נכנס לחצר הוא חייב במעשרות וכו'.

6. מערים על תבואתו- בגמ' בברכות מערים אדם על תבואתו היינו מכניס אותה לבהמה ע"מ שתאכל ממנה ובכך היא פטורה מן המעשר.

חשון תשע"ב

יג. כתוב את דיני מעשר עני, מה הדין בדמאי? נמק

תשובה: מעשר עני מפרישין אותו בשנה השלישית ובשנה השישית לשמיטה. שיעורו הוא עשירית מהתבואה הנותרת לאחר שאר המעשרות. למדנו במשנה שאין לתרום אלא מן היפה על הרע. ולא ההיפך. אך פסק בשו"ע כיוון שאזלא לאיבוד מותר אף מן הרע על היפה חוץ ממעשר לוי ועני.

הוספות

סיכום לכלאי הכרם-ע"פ ערוך השולחן.

* "לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המליאה הזרע אשר תזרע ותבואת כרם"

מהתורה האיסור דווקא בא"י אך בחו"ל אסרו חכמים, וזה מכיוון שבכלאי הכרם ישנה חומרא שאינה בשאר כלאים והוא שכל הכלאים מותרים בהנאה, אך כלאי הכרם אסורים אף בהנאה שנאמר "פן תקדש" שיהיה כקודש שאסור בהנאה.

* מצינו מחלוקת בש"ס באיזה אופן חל איסור כלאי הכרם:

ר' יונתן - ברגע שזורע ירק או תבואה בכרם בכה"ג לוקה כפשט הפסוק לא תזרע כרמך כלאים, היינו עירוב של שני מינים אוסר.

ר' יאשיה - אינו חייב בכלאי הכרם עד שיערב שני מיני זרעים עם זרע הכרם במפולת יד.

ואכן קשה על ר' יאשיה, הרי גם ללא זרע הכרם הרי יש כאן איסור כלאיים!! **אלא** מובא בירושלמי שבמקרה של ר' יאשיה לוקה משום 2.

בגמ' בברכות נאמר שהלכה כר' יאשיה, וכ"פ התוס' למרות שאין הלכה כמותו בשאר דוכתי, כאן הלכה כר' יאשיה.

* **לרמב"ם** דרך אחרת בדבר, שכאשר מערב שני מיני זרעים עם זרע הכרם בכה"ג עובר על 2 לאוין ולוקה עליהם! אך אם ערב זרע אחד עם זרע הכרם אמנם אינו לוקה אך עובר על איסור כלאי כרם ונאסר בהנאה.

- בדין כלאי זרעים. מהשו"ע משמע שהאיסור דאורי' הוא דווקא אם זרע אותם כאחד! או חיפה אותם ביחד. ! אך ערוך השולחן האריך להוכיח שזה לאו דווקא ולכן גם המסמך בצורה שאין היכר גם כן עובר על איסור תורה – ומה שהתורה הצריכה שיהיה היכר בין 2 המינים.

חלה

שכב סעיף ד

במשנה בחלה – רבן גמליאל אומר. שלוש ארצות לחלה.

- א. מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת
- ב. מכזיב עד הנהר ועד אמנון שתי חלות { קיים חיוב על חלה מדברי תורה } : 1. לאור- יש לה שיעור.
2. לכהן- אין לה שיעור.
- ג. מן הנהר ועד אמנון ולפנים שתי חלות : 1. לאור- אין לה שיעור. 2. לכהן- יש לה שיעור.

ביאור הדברים

הרא"ש - במקרה ב' כיוון שזה ארצות טמאות ואין ביכולתם לשמור על טהרה של פירות וחלה. לכן החלה שלהם נשרפת-וחלה זו צריכה שיעור כי ציוויה מן התורה. מעבר לכך תיקנו חכמים להפריש עוד חלה שאותה יאכל הכהן וזאת כדי שלא תשתכח תורה מישראל ולכן בה אין שיעור.

במקרה ג' שתי החלות הם מדברי סופרים, של אור אין לה שיעור כיוון שהיא נשרפת. אך של כהן יש לה שיעור מכיוון שהכהן אוכל אותה.

- כל דברים אלו נאמרו בזמן האמוראים בהם שמרו על טהרה אפילו בא"י. אבל בימנו שאין טהרה נוהגת בארץ אין להפריש בארץ אלא חלה אחת ואותה שורפין. ובחו"ל נשאר הדין במקומו שיפרישו שניים.

א"כ מדוע אין מפרישים כיום שני חלות בחו"ל? כמה תירוצים הובאו בדבר :

1. כמו שבארץ ישראל אין צריך אלא חלה אחת, כך בחו"ל.
2. כיוון שצריך לשומרה לכן תיקנו שיפרישו רק אחת. וכן מהחשש שמא יאכלנה בקערה וזה אסור.

אמנם העיד הרשב"א ששמע שיש מקומות בחו"ל שעדיין מפרישים שניים. אבל הב"י כתב שנהגו להפריש רק אחת בא"י.

שכב סעיף ה

נמצאנו למדים שהדין בחו"ל נשאר אותו דבר וצריך 2 חלות.

איברא שבגמ' בבכורות למדנו שמתי צריך 2 חלות בחו"ל דווקא שאין כהן קטן, אך אם יש כהן קטן די בחלה אחת. וכן פסק הרמב"ם להתיר להפריש רק חלה אחת אם יש כהן קטן שלא ראה קרי או לכהן גדול שטבל לקריו. (ולזכור שכל זה דווקא בחלת חו"ל)

תרו"מ

תרומה גדולה - מן התורה נצטוו ישראל לתת לכהנים ושיעורו אפילו בחיטה אחת אלא שנתנו בו חכמים שיעור: 1 חלקי 60 – מידה רעה. 1 חלקי 50 – מידה בינונית, 1 חלקי 40 – מידה טובה.

מעשר ראשון - עשירית מן הנותר בתבואה שנותן ישראל ללוי. בכ"מ עזרא קנס את הלויים מכיוון שלא עלו עמו ולכן מעשר זה ניתן לכהנים. ונחלקו בראשונים האם נאסר לתת ללויים ודווקא לכהנים, או שמא גם לכהנים וגם ללויים והרמב"ם פסק שעזרא קנס רק את לויי דורו. (וכ"מ שפסק בשו"ע)

מעשר מן המעשר (תרומת מעשר) - הלויים צריכים לתת עשירית מהמעשר שקיבלו לכהנים.

מעשר שני - ג"כ עשירית מהנותר שישראל נותן וזה מתחלק ל2

בשנה הראשונה והשניה - זה מעשר שני אותו צריך להפריש ולאכלו בטהרה בירושלים.

בשנה השלישית-נקרא מעשר עני ואותו נותנים לעניים.